УДК 632.7:634.1.03:635.92

ЕНТОМОКОМПЛЕКС РОЗСАДНИКА ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ»

Вивчено видовий склад основних шкідників плодових та декоративних культур розсадника дендропарку «Олександрія» НАН України. Встановлено, що найбільша кількість видів належала до рядів твердокрилих Coleoptera, рівнокрилих хоботних Homoptera та лускокрилих Lepidoptera.

фітофаг, попелиці, розсадник, плодові та декоративні культури

І.В. БРОУН,
науковий співробітник,
Дендропарк «Олександрія» НАНУ

В.П. ФЕДОРЕНКО,
доктор біологічних наук, професор,
академік НААН,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Для останніх років характерним є різке збільшення кількості приватних розсадників та садових центрів, які, крім вирощування власного, значне місце приділяють дорощуванню імпортного садивного матеріалу. За окремою оцінкою сьогодні таких господарств нараховується більше 150-ти загальною площею близько 400 га, що вказує на стрімкий розвиток декоративного садівництва в Україні [2].

Розсадники плодових та декоративних культур характеризуються, як правило, великим різноманіттям видів, що створює широку кормову базу для багатьох фітофагів. У розсадниках яблуні в умовах Лісостепу України зареєстровано близько 70-ти видів шкідливих комах і кліщів [1].

За даними А.В. Магіліна шкідлива фауна плодових розсадників у господарствах Черкащини становить 61 вид, серед яких найчисельніші за видовим різноманіттям ряди Lepidoptera (41,0%), Coleoptera (31,1%) та Homoptera (23,0% загальної кількості фітофагів) [3].

Інші автори вказують на те, що у Лісостепу України видовий склад шкідників плодових розсадників — 52 види [6].

Нині, за достатньої кількості інформації щодо видового складу фітофагів плодових розсадників, невивченим залишається ентомокомплекс розсадників декоративних культур, масово використовуваних для озеленення.

Мета досліджень — уточнення видового складу шкідників розсадника плодових та декоративних культур та визначення найнебезпечніших серед них.

Методика досліджень. Дослідження провадили у 2001—2005 рр. на території розсадника плодових та декоративних культур державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України, загальна площа якого становить близько 8 га.

Видовий склад фітофагів визначали шляхом систематичних зборів та спостережень, користуючись визначниками [4, 5].

Результати досліджень. Обстеження показали, що видовий склад основних шкідників розсадника представляли 49 видів комах з 6-ти рядів та 26-ти родин (табл.).

Основну частку в комплексі фітофагів становили види, які за своїми екологічними й трофічни-

Видовий склад фітофагів розсадника (дендропарк «Олександрія» НАНУ, 2001—2005 рр.)

Ряд	Родина	Вид	Культура
Homoptera	Aphididae	*Aphis pomi* Deg.	Розоцвіті
		Dysaphis devecta Walk.	Яблуня
		Dysaphis reaumuri Mordv.	Груша
		Eriosoma lanuginosum Hart.	В'яз, груша
		Rhopalosiphoninus lonicerae Sieb.	Жимолость, сніжноягідник
		Rhopalosiphum padi L.	Черемха
		Eucallipterus tiliae L.	Липа (види)
		Liosomaphis berberidis Kalt.	Барбарис (види)
		Aphis fabae Scop.	Бруслина, калина, жасмин
		Aphis philadelphi Börn.	Жасмин (види)
	Aleyrodidae	*Aleurochiton aceris* Geoffr.	Клен (види)
	Adelgidae	*Adelges laricis* Vall.	Модрина (види)
	Lachnidae	*Cinara juniperi* Deg.	Ялівець козацький
		Cinara pinicola Kalt.	Ялина колюча
		Cinara grossa Kalt.	Ялина колюча
Hemiptera	Miridae	*Lygus rugulipennis* Popp.	Яблуня, груша та ін.
		Calocoris biclavatus H.S.	Дуб, липа та ін.
	Coccidae	*Parthenolecanium pomeranicum* Kaawecki.	Тис (види)
	Psyllidae	*Psylla crataegi* Schrnk.	Глід (види)
	Pentatomidae	*Dolycoris baccarum* L.	Плодові
Coleoptera	Scarabaeidae	*Melolontha melolontha* L.	Плодові, декоративні
		Melolontha hippocastani F.	Плодові, декоративні
		Amphimallon solstitialis L.	Плодові, декоративні
		Epicometis hirta Poda.	Плодові, декоративні
		Cetonia aurata L.	Плодові, декоративні
		Lethrus apterus Laxm.	Плодові
	Elateridae	*Agriotes obscurus* L.	Плодові, декоративні
		Agriotes lineatus L.	Плодові, декоративні
		Selatosomus latus F.	Плодові, декоративні

Продовження табл.

Ряд	Родина	Вид	Культура
Coleoptera	Tenebrionidae	*Opatrum sabulosum* L.	Сіянці плодових
	Attelebidae	*Bycticus betulae* L.	Тополя, в'яз, плодові
	Chrysomelidae	*Haltica saliceti* Ws.	Дуб
	Meloidae	*Lytta vesicatoria* L.	Жимолость, бирючина, ясен
	Cerambycidae	*Saperda populnea* L.	Тополя, верба
	Curculionidae	*Anthonomus pomorum* L.	Яблуня, груша
		Sciaphobus squalidus Gyll.	Яблуня, груша, горобина та ін.
		Tanymecus palliatus F.	Сіянці плодових та декоративних
		Otiorhynchus ovatus L.	Сосна, ялина, розоцвіті
Diptera	Cecidomyidae	*Dasyneura mali* Kieff.	Яблуня
Lepidoptera	Glyphipterygidae	*Simaethis pariana* Cl.	Яблуня, плодові
	Orgyidae	*Euproctis chrysorrhoea* L.	Яблуня, дуб
	Geometridae	*Operophthera brumata* L.	Плодові, декоративні
		Chloroclystis rectangulata L.	Яблуня, груша, айва, черемха
	Pieridae	*Aporia crataegi* L.	Плодові
	Tortricidae	*Cacoecia rosana* L.	Плодові та ягідні
	Coleophoridae	*Coleophora laricella* Hb.	Модрина (види)
	Hyponomeutidae	*Hyponomeuta cognatella* Hb.	Бруслина (види)
Hymenoptera	Diprionidae	*Diprion pini* L.	Сосна звичайна
	Tenthredinidae	*Croesus septentrionalis* L.	Береза

ми особливостями належали до різних груп.

Найбільшим видовим різноманіттям характеризувався ряд твердокрилих Coleoptera, який представляли 8 родин та 18 видів, що становило 36,7% загальної кількості фітофагів. Меншою чисельністю характеризувалися ряди рівнокрилих хоботних Homoptera (30,6%) та лускокрилих Lepidoptera (16,3%). Найменшою кількістю видів визначалися ряди Hemiptera, Diptera та Hymenoptera, відсоткова частка яких становила відповідно 10,2; 2,0 та 4,2% загальної кількості шкідників.

Визначено, що найчисельнішою була родина Aphididae. Вона включала 10 видів попелиць — близько 20% загальної кількості видового складу основних фітофагів розсадника (рис. 1).

Серед попелиць найбільшій кількості культур (різним видам яблуні, груші, кизильнику та іншим рослинам родини Rosaceae, яка за видовим складом значно переважала інші родини) завдавала шкоди *Aphis pomi* Deg. (рис. 2).

ВИСНОВКИ

Видовий склад фітофагів агробіоценозу розсадника плодових та декоративних культур дендропарку «Олександрія» у роки досліджень був представлений 49-ма видами основних шкідників, що належали до 6-ти рядів та 26-ти родин. Найбільшим видовим різноманіттям характеризувалися ряди твердокрилих Coleoptera, рівнокрилих хоботних Homoptera та лускокрилих Lepidoptera. Серед попелиць на більшості рослин родини Rosaceae, яка представлена найбільшою кількістю видів, зустрічалася зелена яблунева попелиця *Aphis pomi* Deg.

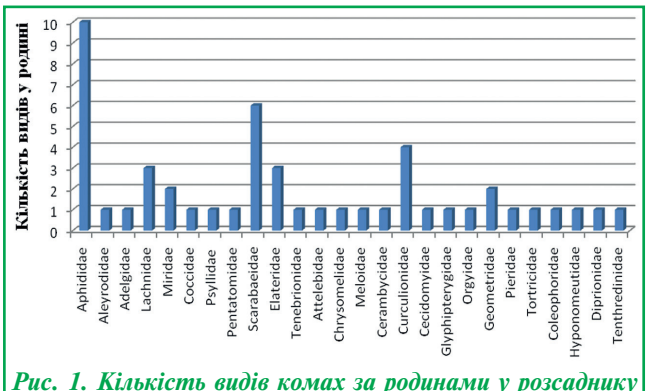

Рис. 1. Кількість видів комах за родинами у розсаднику (дендропарк «Олександрія» НАНУ, 2001—2005 рр.)

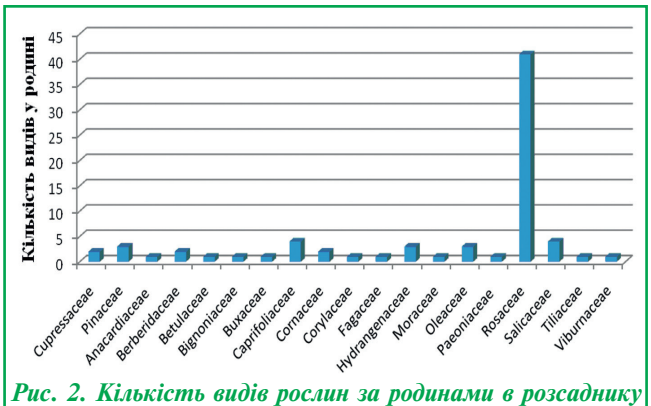

Рис. 2. Кількість видів рослин за родинами в розсаднику (дендропарк «Олександрія» НАНУ, 2001—2005 рр.)

ЛІТЕРАТУРА

1. *Довідник* по захисту садів від шкідників і хвороб / За ред. А.С. Матвієвського. — К.: Урожай, 1990. — 256 с.

2. *Косенко Ю.І.* Суб'єкти деревного декоративного розсадництва України та обсяги виробництва садивного матеріалу / Ю.І. Косенко // Науковий вісник НУБіП України. — К. — Вип. 152. — Ч. 2 . — С. 234—240.

3. *Магілін А.В.* Обґрунтування хімічного захисту розсадника яблуні від основних пластинчастовусих (Scarabaeidae : Coleoptera) в Центральному Лісостепу України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата с.-г. наук: спец. 16.00.10 «Ентомологія» / А.В. Магілін. — Київ, 2012. — 23 с.

4. *Мамаев Б.М.* Определитель насекомых европейской части СССР / Б.М. Мамаев, Л.Н. Медведев, Ф.Н. Правдин. — М.: Просвещение, 1976. — 304 с.

5. *Савковский П.П.* Атлас вредителей плодовых и ягодных культур / П.П. Савковский. — К.: Урожай, 1990. — 104 с.

6. *Яновський Ю.П.* Агробіоценотичне обґрунтування інтегрованого захисту плодових розсадників від основних шкідників зерняткових культур у Лісостепу України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора с.-г. наук: спец. 16.00.10 «Ентомологія» / Ю.П. Яновський. — Київ, 2003. — 36 с.

Броун И.В., Федоренко В.П.

Энтомокомплекс питомника дендропарка «Александрия»

Изучен видовой состав основных вредителей плодовых и декоративных культур питомника дендропарка «Александрия» НАН Украины. Установлено, что наибольшее число видов фитофагов принадлежало к отрядам жёсткокрылых Coleoptera, равнокрылых хоботных Homoptera и чешуекрылых Lepidoptera.

фитофаг, тли, питомник, плодовые и декоративные культуры

Broun I.V., Fedorenko V.P.

Entomocomplex of the nursery of the «Olexandria» dendropark

The species composition of the major pests of fruit and ornamental plants of the nursery of the "Olexandria" dendropark of the NAS of Ukraine has been studied. It is found that the greatest number of phytophagous species belonged to the orders Coleoptera, Homoptera and Lepidoptera.

phytophagous insect, aphids, nursery, fruit and ornamental plants